

دوران، پایگاه جامع تاریخ معاصر ایران

A.C. Millspaugh, *The American Task in Persia*, Published by: The Century Co, 1st Edition: January 1, 1925.

میلیسپو و مدرس

آرتور میلیسپو کارشناس نفتی وزارت امور خارجه آمریکا بود که در دوران حیات خود دوبار مأموریت یافت تا امور مالی ایران را سامان بخشد. نخست در سال 1301 در زمان نخست‌وزیر احمد قوام (قوام‌السلطنه) در رأس يك هیأت 12 نفر به تهران آمد و تا سال 1305 در ایران اقامت داشت و بار دوم با تصویب مجلس سیزدهم، از او دعوت به عمل آمد و در این نوبت اختیارات و مسئولیت‌های گسترده‌تری داشت و تا حدودی به قانونگذاری نیز می‌پرداخت. بار اول که میلیسپو به ایران آمد، مدرس در اوج قدرت و فعالیت سیاسی بود. مسئولان بلندپایه کشوری، به طور معمول، با وکلای مجلس ارتباط دارند و میلیسپو چنان که از نوشته‌اش پیداست - ارتباط بیشتری با مدرس داشته و شاید دعوت او توسط دولت که مورد حمایت مدرس قرار گرفت در این ارتباط بی‌تأثیر نبوده است. به همین مناسبت، میلیسپو در یادداشت‌های خود از مدرس یاد کرده و قسمتی از سخن او، بی‌آنکه مأخذ و چگونگی ترجمه و متن اصلی آن معلوم باشد، در نوشته‌های ایرانی شهرت یافته است. از جمله، آقای علی دوانی مؤلف دوره کتابهای نهضت روحانیون ایران، در جلد دوم صفحه 118 آورده‌اند:

دکتر میلیسپو (آمریکائی) مستشار مالی و رئیس خزانه‌داری که در سال 1301 در استخدام دولت ایران بوده، پس از که در سال 1925 در نیویورک به چاپ *The American Task in Persia* خاتمه‌ی خدمتش در ایران در کتاب خود به نام رسانیده است، درباره‌ی مدرس چنین نوشته است: «مشخص‌ترین چهره و رهبر روحانیون در مجلس، مدرس می‌باشد که اخیراً به عنوان نائب رئیس اول مجلس، انتخاب شده است. شهرت مدرس بیشتر در این است که برای پول اصلاً ارزشی قائل نیست. او در خانه‌ی ساده‌ی زندگی می‌کند که جز يك قالیچه، تعدادی کتاب و يك مسند چیز دیگری در آن وجود ندارد. لباس روحانیون را می‌پوشد و مردی است فاضل. در ملاقات با او محال است که کسی «تحت تأثیر سادگی و هوش و قدرت رهبری او قرار نگیرد»

لازم به تذکر است که ناقل اصلی سخن میلیسپو، آقای مکی است و عبارات فوق عیناً با آنچه در جلد سوم تاریخ بیست ساله، صفحه 7، آمده یکی است. آقای مکی در کتاب «مدرس قهرمان آزادی» صفحه 364 نیز گفته میلیسپو را آورده است. ولی متن آن با آنچه در تاریخ بیست ساله آمده متفاوت است. جهت رعایت امانت، متن دوم را هم می‌آوریم. این متن دارای اضافات قابل توجهی نیز هست:

پیشوای شهیر علمای مجلس، مدرس است که اخیراً به سمت نایب رئیس اول مجلس انتخاب شده. این صفت ... مدرس زبان‌زد خاص و عام است که به پول اعتنائی ندارد و در يك خانه‌ی ساده که باغچه خالی از زمین نیز دارد و اثاثیه آن عبارت از حصیر و کتاب و نیمکت است زندگی کرده‌اند. دارای لباس سبک قدیم ایران و با آنکه میان ایرانیان به دانائی در علوم مسلم و مصدق شناخته شده با هیچ يك از زبانهای خارجه (آشنا) نیست. شخص خارجی که مدرس

را ملاقات مي‌کند بي‌اختيار از سادگي و راستي و قريحه‌ي حساس او متأثر مي‌شود. مدرس در کارهاي اجتماعي خودش بسيار مبرم و شجاع است و خواه در دل و خواه در ظاهر يك نفر ايراني ملي به تمام معني مي‌باشد. مکرر به من مي‌گفت: من با جزئيات امور اداري کاري ندارم. با من از امور پراهميت حرف بزن. هرگاه تو به من نشان بدهي که «...داري کارهاي بزرگ انجام مي‌دهي مطمئن باش که من با تو هستم

مدرس، بنياد تاريخ انقلاب اسلامي، ج 2: **منبع**